

KUR'AN'I ANLAMA YOLUNDA

MEKKÎ B. EBÎ TÂLİB'İN TEFSİR YÖNTEMİ

SİNAN TUNÇ

İLÂHİYAT

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2026, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 538

İlahiyat: 43

ISBN 978-625-8686-50-0

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2026

Yazar: Sinan Tunç

Editör: Ahmet Saban

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Kapak/Mizanpaj:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Baskı Ozalit ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.

(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Tunç, Sinan

Kur'an'ı Anlama Yolunda: Mekkî b. Ebî Tâlib'in Tefsir Yöntemi

/ Sinan Tunç (Dr.) Editör: Ahmet Saban (Dr. Öğr. Gör.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2026.

260 s. ; 13,5 x 21,0 cm (DBY Yayınları ; No. 538)

ISBN 978-625-8686-50-0

1-İlahiyat 2-Kur'an İlimleri 3-Tefsir Çalışmaları

Bu kitap, yazarın İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde Prof. Dr. Abdulmuttalip ARPA'nın danışmanlığında 2020 yılında savunmasını yaptığı/hazırladığı "Mekkî b. Ebî Tâlib ve Kur'an'ı Yorumlama Yöntemi" başlıklı doktora tezinden derlenmiştir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Ön Söz	13
Giriş	15

BİRİNCİ BÖLÜM

MEKKÎ B. EBÎ TÂLİB'İN

HAYATI, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1. Mekkî b. Ebî Tâlib'in İlmî ve Sosyokültürel Çevresi:	
V/XI. Asırda Kayrevan, Mısır ve Endülüs	23
1.1. Kayrevan'da İlmî ve Kültürel Faaliyetler	24
1.2. Mısır'da İlmî ve Kültürel Faaliyetler	26
1.3. Endülüs'te İlmî ve Kültürel Faaliyetler	27
1.4. Mekkî b. Ebî Tâlib Döneminde Kur'an İlimleri	28
1.5. Mekkî b. Ebî Tâlib Döneminde Dil Bilimleri	31
2. Mekkî b. Ebî Tâlib'in Yaşadığı Dönemde Siyasi, Sosyal ve	
Dinî Durum	32
2.1. Siyasi Durum	32
2.1.1. Mağrip'te Siyasi Durum	32
2.1.2. Endülüs'te Siyasi Durum	34
2.2. Sosyal ve Dinî Durum	36

3. Hayatı	38
3.1. Adı, Künyesi, Nisbesi ve Lakabı	38
3.2. Doğumu, Ölümü ve Ailesi	41
3.3. Mekkî b. Ebî Tâlib'in İlmî Kişiliği, Hocaları ve Öğrencileri..	42
3.3.1. İlmî Kişiliği.....	42
3.3.2. Hocaları	44
3.3.2.1. Kayrevan'daki Hocaları	44
3.3.2.2. Mısır'daki Hocaları.....	45
3.3.2.3. Mekke-i Mükerrreme'deki Hocaları.....	47
3.3.2.4. Kurtuba'daki Hocaları	47
3.3.3. Öğrencileri	47
3.3.4. Mekkî b. Ebî Tâlib'in Fikhî Mezhebi.....	49
3.3.5. Âlimler Nezdindeki Mertebesi.....	51
4. Eserleri	53
4.1. Tefsir, Kıraat ve Kur'an İlimlerine Dair Matbu Eserleri.....	53
4.2. Tefsir ve Kur'an İlimlerine Dair Matbu Olmayan ve Kayıp Olan Eserleri.....	60
4.3. Lügat ve Edebiyat İlimlerine Dair Eserleri.....	64
4.4. Akîde, Fıkıh, İlm-i Kelam ve Vaz'a Dair Eserleri	65
4.5. Mekkî b. Ebî Tâlib ve <i>el-Hidâye</i> Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	66
4.5.1. Klasik Çalışmalar	67
4.5.2. Akademik Çalışmalar	67
4.5.3. Arap Dünyasında Yapılan Çalışmalar	68
4.5.4. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar.....	71

İKİNCİ BÖLÜM

EL-HİDÂYE İLÂ BULÛĞİ'N-NİHÂYE TEFSİRİNE GENEL BAKIŞ

1. Tefsirin Genel Özellikleri	73
1.1. Tam Adı	73
1.2. Kaleme Alınma Tarihi ve Sebebi	73
1.3. Baskıları.....	75
1.4. Genel Üslubu.....	76

1.5. <i>el-Hidâye</i> Tefsirinin Üstünlüğü, İlimdeki Yeri ve Özelliği.....	79
1.6. Tefsirin Tahkiki ve İzlenilen Yöntem	82
2. Tefsirin Kaynakları	84
2.1. Kıraat Kaynakları.....	84
2.2. Tefsir Kaynakları.....	85
2.2.1. <i>el-İstîğnâ fî Ulûmi 'l-Kur'ân</i> ve Üdfüvî.....	86
2.2.2. <i>Câmi 'u 'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi 'l-Kur'ân</i> ve İmam Taberî.....	92
2.2.3. <i>Ahkâmü 'l-Kur'ân</i> ve Cessâs.....	97
2.2.4. İbn Abbas	99
2.2.5. İbn Mes'ûd.....	103
2.2.6. Mücâhid	104
2.2.7. Yahyâ b. Sellâm.....	106
2.2.8. İbn Keysân.....	108
2.3. Fıkıh Kaynakları.....	109
2.4. Hadis Kaynakları.....	110
2.4.1. Buhârî ve <i>el-Câmiu's-Sahîh</i>	111
2.4.2. Müslim ve <i>el-Müsnedü's-Sahîh</i>	112
2.4.3. Hâkim en-Neysâbü'rî ve <i>el-Müstedrek</i>	112
2.4.4. Mâlik b. Enes ve <i>el-Muvatta'</i>	113
2.4.5. Ebû Dâvûd ve <i>es-Sünen</i>	114
2.4.6. Tirmizî ve <i>es-Sünen</i>	114
2.4.7. Nesâî ve <i>es-Sünen</i>	115
2.4.8. İbn Mâce ve <i>es-Sünen</i>	116
2.4.9. Ahmed b. Hanbel ve <i>el-Müsned</i>	117
2.4.10. Dârimî ve <i>es-Sünen</i>	117
2.5. Lügat ve Dilbilgisi Kaynakları	118
2.5.1. <i>İ'râbü 'l-Kur'ân</i> ve Nehhâs.....	121
2.5.2. <i>Meâni 'l-Kur'ân</i> ve Zeccâc.....	124
2.5.3. <i>Meâni 'l-Kur'ân</i> ve Ferrâ.....	126
2.5.4. <i>Meâni 'l-Kur'ân</i> ve Ahfeş.....	127
2.5.5. <i>Garîbü 'l-Kur'ân</i> , <i>Te'vîli müşkili 'l-Kur'ân</i> ve İbn Kuteybe	128

3. Kur'an İlimleri açısından el-Hidâye Tefsiri	130
3.1. Ulûmü'l-Kur'an'a İlişkin Konuların İşlenişi.....	130
3.1.1. Sebeb-i Nüzûl.....	130
3.1.1.1. Tencîmü'l-Kur'an.....	131
3.1.1.2. Sebeb-i Nüzûl	132
3.1.2. Mekkî ve Medenî	138
3.1.3. Nesh.....	143
3.1.3.1. Mekkî b. Ebî Tâlib'e Göre Neshin Varlığı.....	144
3.1.4. Muhkem ve Müteşâbih.....	149
3.1.5. Mukattaa Harfleri	154
3.1.6. İ'câzü'l-Kur'an.....	157
3.1.7. Aksâmü'l-Kur'an.....	159
3.1.8. Emsâlü'l-Kur'an	160
3.1.9. Müşkilü'l-Kur'an ve İşkâl Sebepleri.....	161
3.1.10. Fezâilü'l-Kur'an	165

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL-HİDÂYE İLÂ BULÛĞİ'N-NİHÂYE TEFSİRİNİN RİVÂYET VE DİRÂYET YÖNÜ

1. Tefsirde Rivâyet ve Dirâyet	171
1.1. Tefsir Tarihinde Rivâyet ve Dirâyet Ayrımı	172
1.2. Ulûmü'l-Kur'an ve Tefsir Usulü Kitaplarında Rivâyet- Dirâyet Ayrımı	172
1.3. Tefsirlerde Rivâyet Dirâyet Ayrımı	175
2. Tefsirin Rivâyet Yönü	176
2.1. Kur'an'ı Kur'an'la Tefsir.....	177
2.1.1. Kelime Manası.....	179
2.1.2. Âyetler Arası İlişki	184
2.1.2.1. Âmmın Tahsisi.....	184
2.1.2.2. Mücmelin Beyanı	186
2.1.2.3. Âyetlerin Kur'an'ın Bağlamına Delalet Etmesi.....	188
2.1.3. Sarf, Nahiv ve Belagat.....	190
2.2. Kur'an'ı Sünnetle Tefsir	192

2.2.1. Âmmın Tahsisi	195
2.2.2. Mutlakın Takyidi	197
2.2.3. Mücmelin Beyanı	197
2.2.4. Müphemlin Tevzihi	198
2.2.5. Mekkî b. Ebî Tâlib'in İsrâiliyat Karşısındaki Tutumu.....	199
2.2.5.1. Hârût ve Mârût Kıssası	200
2.3. Kur'an'ı Sahabe Kavli ile Tefsir	202
2.4. Kur'an'ı Tâbiîn Kavli ile Tefsir.....	207
2.4.1. el-Hidâye'de Tâbiîn Tefsirinden Nakiller.....	208
3. Tefsirin Dirâyet Yönü	210
3.1. Ulûmü'l-Kur'an'a İlişkin Konuların İşlenişi.....	210
3.2. Lügat ve Nahve İlişkin Konuların İşlenişi.....	210
3.2.1. Harflerin Anlamlarını Açıklaması.....	211
3.3. Kıraate İlişkin Konuların İşlenişi	217
3.3.1. Mekkî b. Ebî Tâlib'in Kıraat İlmi ile İlgili Konularda İzlediği Yöntem.....	218
3.3.1.1. Mushafın Hat Karakterinin Farklı Okuma İmkânı Sağladığı Yerlerde Kıraat İmamlarının İhtilaf Etmesinin Sebepleri	218
3.3.1.2. Mushafta Yer Alan Farklılıklar ve Kıraat Farklılıklarının Sebepleri	219
3.3.1.3. Kıraatte Vakıf.....	220
3.3.1.4. Harekelerde, Med, Kasr, Hemze ve Diğerlerinde İhtilaf Meselesi	222
3.3.1.5. Kıraati Okuyana Nispet Etmesi	223
3.3.1.6. Mekkî b. Ebî Tâlib'in Kıraat Nakilleri ve Sebepleri	224
3.3.1.6.1. Kıraatleri Nakletme Yolları.....	224
3.3.1.7. Lügat Manaları İçin Kıraatten Delil Getirmesi.....	225
3.3.1.8. Nesh Sebebiyle Kıraat Nakletmesi.....	225
3.3.1.9. Kıraatler Arasında Tercih Yapması.....	226
3.3.1.10. Mekkî b. Ebî Tâlib'in Tefsirinde Şaz Kıraat	226
3.3.1.11. Mekkî b. Ebî Tâlib'e Göre Yedi Harf Meselesi.....	228
3.4. Fıkha İlişkin Konuların İşlenişi	229

3.5. Kelama İlişkin Konuların İşlenişi	235
3.5.1. İsimler ve Sıfatlar Hakkındaki Görüşleri.....	235
3.5.2. Ru'yetullah Meselesine Yaklaşımı.....	236
3.5.3. Akîde ile İlgili Özel Bap Başlıkları Açması	237
3.5.4. Nübüvvetin İspatı Hakkında Görüşleri	238
3.5.5. Şefaât Meselesine Yaklaşımı	239
3.5.6. Kıyamet Alâmetlerini Zikretmesi	240
3.5.7. Kıyametin Korkunç Hallerine Değınmesi.....	240
3.6. Mekkî b. Ebî Tâlib'in <i>el-Hidâye</i> 'de Şiirle İstişhad Etmesi ...	245
3.7. Âyetler ve Sûreler Arası Münasebet.....	247
Sonuç	249
Kaynakça	253

Ön Söz

Endülüs coğrafyası Müslümanların hâkimiyeti altında bulunduğu dönemde altın çağını yaşamıştır. İlim merkezlerine yapılan rihleler bu coğrafyanın İslam kültürü ile tanışmasını sağlamış, tarih boyunca pek çok ilim adamının yetiştiği bir merkez olmuştur. Sürekli hikmet arayışında olan Müslümanlar buldukları hikmetleri bulundukları yerlerde yeşerterek İslam ilim geleneğinde çok sayıda kıymetli eserin vücuda gelmesine imza atmışlardır. Endülüs'te yetişen bu kıymetli âlimlerden birisi de dördüncü asır ile beşinci asrın ilk çeyreğinde yaşayan Mekkî b. Ebî Tâlib ve uzun yıllar varlığı bilinmeyen *el-Hidâye ilâ bulûgi'n-nihâye* isimli eseridir. Günümüzde Endülüs tefsir geleneğine ait elimizdeki en eski rivayet ağırlıklı tefsir olma özelliğini taşıyan bu eser ilim dünyasına son yıllarda arz edilebilmiştir. Biz bu çalışmamızda onun, *el-Hidâye* isimli eserini incelemeye ve müellif tarafından tefsirin yazımı esnasında takip edilen metodu ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız ana hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde; Mekkî b. Ebî Tâlib'in hayatını, ilmî kişiliğini, yaşadığı dönemi, eserlerini ve hakkında yapılan çalışmaları ele aldık.

İkinci bölümde; *el-Hidâye ilâ bulûgi'n-nihâye* hakkında genel bilgiler verdik ve tefsirin tanıtımını, özelliklerini ve kaynaklarını inceledik.

Üçüncü bölümde ise önce rivâyet ve dirâyet konusunu genel olarak işledik, ardından *el-Hidâye ilâ bulûgi'n-nihâye*'nin rivâyet ve dirâyet yönünün örneklerle açıklamasını yaptık. Son olarak çalışmanın geneli üzerine bir değerlendirme mahiyetinde sonuç bölümüyle çalışmayı tamamladık.

Çalışmanın bu aşamaya gelmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Abdulmuttalip Arpa, Dr. Osman Yılmaz ve Dr. Mustafa Temimi ile çalışmayı okuyup katkı sağlayan tüm hocalarıma teşekkürlerimi arz ederim.

Sinan Tunç
İstanbul, 2026

Kaynakça

- Abdülaziz Nâsirî, *Menhecü'l-İmam Mekki b. Ebî Tâlib b. Ebî Tâlib fi tefsîrihi "Mekki, el-Hidâye ilâ bulûğîn-nihâye"*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Camiatü Ebi Bekr Belkaid, 2016.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh İbn Hilâl b. Esed eş-Şeybânî, *Müsned*, thk. Suayb el Arnaûd-Âdil Mürşid, 1. bs. (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001).
- Aydın, Muhammed, "Rivâyet Tefsiri Kavramı ve Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri, Eleştirel Bir Yaklaşım", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 20 (2009/2).
- Aygün, Abdullah, "Tefsirlerin Rivâyet ve Dirâyet Ayrımının Sorunları", *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 8 (2015/4).
- Beydâvî, *Envâru't-tenzîl ve esraru't-te'vîl*, 1.bs., Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, thk. Abdullah Abdülmuhsin et-Türkî, 1.bs. (Merkezi Hecer li'l-Buhûs ve'd-Dirâsâti'l-Arabiyye ve'l-İslâmiyye, 2011).
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî, *Sahîhu'l-Buhârî*, thk. Muhammed Zuheyr b. Nasır en-Nâsir, 1.bs. (Daru Tuvku'n-necât, 2001).
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Tarihi*, 5. bs., Ankara: Fecr Yayınevi, 2010.
- Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, 2.bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003
- Cevdet Bey, *Tefsir Usûlü ve Tarihi*, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2002.
- Cürcânî, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Ali es-Seyyid eş-Şerîf, *et-Ta'rîfât*, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995.

- Dabbî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Yahyâ b. Ahmed b. Amîre, *Buğyetü'l-mültemis fi târîhi ricâli ehli'l-Endelüs*, thk: İbrâhim Ebyârî, II.bs., Dârü'l-Kütübi'l-Mısri- Kahire, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-Benanî-, 1989.
- Dâvûdî, Şemsüddîn Muhammed b. Ali b. Ahmed, *Tabakâtü'l-müfessirin*, Beyrut: Dârü'l-kütübi'l-ilmiyye, t.y.
- Demirci, Muhsin, *Tefsir Usulü*, 50.bs., İstanbul: İfav, 2016.
- Dihlevî, Şah Veliyyullah, *el-Fevzû'l-Kebîr fi Usûli'l-Tefsîr*, Beyrut: Dârü'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2005.
- Ebû Dâvûd, *Sünen* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut: 1988, nâşirin mukaddimesi.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünenü Ebû Dâvûd*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamit (Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, t.y.).
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Ali b. Yûsuf, *el-Bahrü'l-Muhîr*, thk: Sıdkî Muhammed Cemîl, Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1999.
- Ebû Muhammed Mekki b. Ebî Tâlib Hammûş b. Muhammed b. Muhtâr el-Kaysî, *el-Hidâye ilâ bulûgi'n-nihâye fi 'ilmi me'âni'l-Kur'an ve tefsîrihi ve ahkâmihî ve cümelin min fînûni 'ulûmih*, thk. Mecmûatü Resâil Camiyye tahte işrâf Dr. Eş-Şâhit Bûşihî, 1.bs., Fas: Mütessesetü'l-Buhûs ve'd-Dirasâtü'l-İlmiyye-Dâru's-Selâm ortak, 2014.
- *el-İzâh li nâsih'il-Kur'âni ve Mensûhihi*, thk: Kerîme bint Ali el-Mezûdi, 1. bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2012.
- *el-İzâh li Nâsihi'l-Kur'âni ve Mensûhihi ve Marifeti Usûlihi ve İhtilâfi'n-Nasi fihi*, thk. Ahmet Hasan Ferhat, Cidde: Dârü'l-Minâre, 1986.
- *el-İbâne 'an me'âni'l-kur'ât*, Abdülfettâh İsmâil Şelebî, Mısır: Dâru'n-Nahda, 1960.
- *Müşkilü i'râbi'l-Kur'an*, thk: Hâtim Sâlih Dâmin, 1 bs., Dimaşk: Dârü'l-Beşâir, 2003.
- *Tefsiru'l-Müşkil min Garibi'l-Kur'an*, 1.bs., Riyad: Mektebetü'l-Mearif, 1985.
- *el-Keşf 'an vücûhi'l-kur'âti's-seb' ve 'ilelihâ ve hucecihâ*, thk: Abdurrahim Tarhûnî, Kahire: Dârü'l-Hadis, 2007.
- *Temkînü'l-med fi âtâ ve âmene ve âdeme ve şibhih*, 1.bs., Kuveyt: Dârü'l-Erkâm, 1984.
- *er-Ri'âye li-tecvîdi'l-karâ'e ve tahkiki lafzi'l-tilâve*, 6 bs. Amman: Daru Ammar, 2011.
- *Şerhu kellâ ve belâ ve ne'am ve'l-vakf 'alâ külli vâhidetin minhünne fi kitâbillâhi 'azze ve celle*, 1.bs., Kahire: Mektebe Sekâfe Diniyye, 2003.
- Ebüssuûd, *İrşâdu'l akli's-selîm ilâ mezâye'l-Kur'âni'l-Kerîm* (Beyrut: Dâr-u ihyâi't-turâsi'l arabîyye, ts.

- Elshakry, Marwa, "Bilim Batılı Olduğunda: Tarihyazımsal Yansımalar", trc. Mustafa Alican, *Tarih Okulu Dergisi*, sayı, XVII, yıl 2014.
- Ersöz, İsmet, *Kur'an ve İlmu Esbabî'n-Nüzûl*, *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları-III* İstanbul (2002).
- Ferhat, Ahmet Hasan, *Mekki b. Ebî Tâlib b. Ebû Tâlib ve Tefsîru'l-Kur'an*, 1.bs., Amman: Dâru Ammâr, 1997.
- Ferhat, Ahmet Hasan, vd., *el-İmâm Mekki b. Ebû Tâlib b. Ebû Tâlib el-Kaysî ve Cuhûduhu fi Hidmeti'l-Kur'âni'l-Kerîm*, 1.bs., Amman: Cemiyetü'l-muhâfaza ale'l-Kur'âni'l-Kerîm, 2016.
- Ferrâ, Yahyâ b. Ziyâd, *Me'âni'l-Kur'an*, nşr. Ahmed Yûsuf Necâfî – M. Ali en-Neccâr, Kahire: el-Heyetü'l-Mısriyyetü'l-Âmme li'l-Kitâb, 1980.
- Fîrûzâbâdî, Ebû't-Tâhir Mecdüddin Muhammed b. Ya'kûb, el-, *el-Bulğa fi terâcimi e'immeti'n-nahv ve'l-luğa*, thk: Muhammed Mısri, 1.bs., Dâr Sadeddîn, Dimaşk, 2000.
- Gümüş, Sadrettin, *Kur'an Tefsirinin Kaynakları* (İstanbul: Kayıhan Yayınları, 1990).
- Güngör, Mevlüt, *Cassâs ve Ahkâmü'l-Kur'an*, 1. bs., Ankara: 1989.
- Hamevî, Şihâbüddin Ebû Abdullah Yâkût b. Abdullah er-Rûmî, *Mu'cemü'l-üdeba' (İrşâdü'l-erib ilâ ma'rifeti'l-edib, İrşâdü'l-elibbâ' ilâ ma'rifeti'l-üdeba', Tabakâtü'l-üdeba'*, thk: İhsan Abbas, 1. bs., Dârü'l-garbi'l-İslâmî, 1993.
- *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut: Dâru Sâdir, 1977.
- Hacı Hâlife, *Keşfu'z-Zumûn 'an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn*, thk: Muhammed Şerefettin Yaltkaya, Beyrut: Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabi, 2008.
- Halîl b. Ahmed, *Kutâbü'l-'Ayn*, nşr. Mehdi el-Mahzûmî – İbrâhim es-Sâmerrâi, Beyrut: 1988.
- Hasan İbrâhim Hasan, *Târîhu'l-İslâm: es-Siyâsi ve'd-dîni ve's-sekâfi ve'l-ictimâ'î*, XIV. bs., Kahire: Dâru'l-Cil-Beyrut, Mektebetü'n-nahda- 1996.
- Hâtib el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, thk: Beşşâr Avvâd Ma'rûf, 1. bs., Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2002.
- Humejdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ebû Nasr Fütüh (Fettuh) b. Abdillâh, *Cezvetü'l-muktebis fi zikri vülâti'l-Endelüs ve esmâ'i ruvâtî'l-hadis ve ehli'l-fikh ve'l-edeb ve zevî'n-nebâhe ve's-şi'r*, thk: Beşşâr Avvâd Ma'rûf-Mahmud Beşşâr Avvâd, 1.bs., Tunus: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2008.
- İbn Atıyye, Ebû Muhammed Abdülhak b. Gâlib b. Abdirrahman el-Endelüsî, *el-Muharrerü'l-Vecîz fi Tefsiri'l-Kitâbi'l-Azîz*, thk: Abdüsselam Abdu's-Safi Muhammed, 1.bs., Lübnan: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, t.y.
- İbn Beşkûvâl, Ebû'l-Kâsım Halef b. Abdilmelik b. Mes'ûd b. Mûsâ el-Endelüsî, *Kitâbü's-Sıla fi Târîhi e'immeti'l-Endelüs*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, 1. bs., Tunus: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2010.

- İbn Cüzey, Ebû'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kelbî el-Gırnâtî, *et-Teshîl li Ulumi't-Tenzîl*, thk: Ali b. Hamed es-Sâlihî, 1.bs., Mekke: Dâru Tayba el-Hadrâ, 2018.
- İbn Ebû'l-İz, Ebû'l-Hasan Sadreddin Ali b. Ali b. Muhammed Hanefî Dimaşkî, *Şerhü'l-Akâdeti't-Tahaviyye*, thk: Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Şuayb el-Arnaut, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1997.
- İbn Ferhûn, Burhânüddîn İbrâhîm b. Alî b. Muhammed el-Ya'merî, *ed-Dibâcü'l-Müzeheb fi Marifeti Ayâni Ulemâi'l-Mezheb*, thk: Muhammed el-Ahmedî Ebû'n-Nûr, Kahire: Dâru't-Türâs, 1972.
- İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb*, 1.bs., Hindistan: Matbaatu Dâireti'l-Meârif en-Nazzâmiyye, 1326.
- *el-İsâbe fi temyîzi's-sahâbe*, 1.bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1995.
- İbn Hallikân Ebû'l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm b. Ebû Bekr el-İrbilî, *Vefeyâtü'l-a'yân ve enbâ'ü ebnâ'i'z-zamân mimmâ sebete bi'n-nakl evi's-semâ' ev esbetehü'l-'ayân*, thk: İhsan Abbas, 1. bs., Beyrut: Dâr-u Sâdır, 1978.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmâîl b. Ömer el-Kureşî, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Beyrut: Mektebetü'l-Meârif, 1990.
- İbn Kuteybe, Ebû Abdillâh b. Müslim, *Te'vîlü müşkili'l-Kur'ân*, şerh ve nşr. Seyyid Ahmed Sakr, 1. bs., Kahire: Dâru't-Türâs, 1995.
- İbn Mâce, *Sünen* (nşr. M. Mustafa el-A'zamî), Riyad: 1983, neşreden girişli.
- İbn Tağrıberdî, Ebû'l-Mehâsin Cemâlüddîn Yûsuf b. Atâbekî, *en-Nücümü'z-zâhire fi mülûki Mısır ve'l-Kâhire*, 1. bs., Mısır: Dârü'l-Kütübî'l-Mısriyye, 1929.
- İbn Teymiyye, Ebû'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm el-Harrânî, *Mukaddime fi Usûli't-Tefsîr*, thk: Adnan Zarzûr, 2. bs. (1972).
- İbnü'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî, *el-Muntazam fi târihi'l-mülûk ve'l-ümmem*, 1.bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1992.
- İbnü'l-Cezerî, Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed, *Gâyetü'n-Nihâye fi tabakâti'l-kurrâ*, nşr. Gotthelf Bergstraesser, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2006.
- *el-Masadü'l-ahmed fi hatmi Müsnedi'l-İmâm Ahmed* (Müsned içinde, nşr. Ahmed Muhammed Şâkir), Kahire: 1958.
- *en-Neşr fi'l-Kırâ'âti'l-Aşr*, nşr: Ali Muhammed ed-Dabbâ', Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, t.y.

- İbnü'l-İmâd, Ebû'l-Felâh Abdülhay b. Ahmed b. Muhammed, *Şezerâtü'z-zeheb fi ahbâri men zeheb*, thk: Abdülkâdir el-Arnaut ve Mahmûd el-Arnaut, 1. bs., Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1986.
- İbnü'l-Kıftî, Ebû'l-Hasen Cemâlüddîn Ali b. Yûsuf, *İnbâhü'r-ruvât 'alâ enbâhi'n-nühât*, thk: Muhammed Ebû'l-Fadl İbrâhîm, 1. bs., Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî-, Müessese Kütübî's-Sekafi-, Beyrut, t.y.
- İmîl Bedî' Ya'kûb, *el-Mu'cemu'l-mufasssal fi şevâhidi'l-arabiyye*, 1. bs. (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1996).
- İşbilî, Ebû Bekr Muhammed b. Hayr b. Ömer, *Fehresetü mâ revâhü 'an şüyühîhi mine'd-devâvini'l-Müsânnefe fi durûbi'l-ilm ve envâ'i'l-ma'ârif*, thk: Beşşâr Avvâd Ma'rûf-Mahmud Beşşâr Avvâd, 1. bs., Tunus: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 2009.
- Kâdi İyâz, Ebû'l-Fazl İyâz b. Mûsâ b. İyâz el-Yahsubî, *Tertîbü'l-Medârik ve Takrîbü'l-Mesâlik li-Ma'rifeti A'lâmi Mezhebi Mâlik*, thk: Muhammed b. Tâvî et-Tancî, 2. bs., Rabat, 1983.
- Kâfiyeci, Muhammed b. Süleyman, *et-Tefsîr fi kavâ'id ilmi't-tefsîr*, Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, 1998.
- Karagöz, Mustafa, "*Tefsirde Rivâyet-Dirâyet Ayrımının Ortaya Çıkışı ve Mahiyeti*", Bilimname V (2004/2).
- Kattân, Mennâ' Halîl, *Mebâhis fi 'ulûmi'l-Kur'ân*, 2. bs., Riyad: Mektebetü'l-Meârif li'n-Neşr ve't-Tevzî', 1996.
- Kayapınar, Durmuş Ali, *Mekkî İbn-ü Ebû Tâlib el-Kaysî Asrı Hayatı ve Eserleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.
- Kehhâle, Ömer Rıza, *Mu'cemü'l-Müellifin Terâcimü Mûsâmifi'l-Kütüp el-Arabî*, Beyrut: Dâr-u İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, t.y.
- Koç, Mehmet Akif, *İsnad Verileri Çerçevesinde Erken Dönem Tefsir Faaliyetleri*, Ankara: Özdemir, 2003.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr b. Ferh, *el-Câmi' li-Ahkami'l-Kur'ân*, Beyrut: Müessetü'r-Risâle, 2006.
- Lütfî Şeyban, *Endülü's*, İstanbul: Albaraka Kültür Yayınları, 2014.
- Makkarî, Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ahmed et-Tilimsânî, *Nefhu't-tib min gusni'l-Endelüsi'r-ratib ve zikru vezîrihâ Lisâni'd-dîn İbni'l-Hatîb*, thk: İhsan Abbas, Beyrut: Dâru Sâdır, 2012.
- Makrizî, Ebû Muhammed (Ebû'l-Abbâs) Takıyyüddîn Ahmed b. Alî b. Abdilkâdir b. Muhammed, *el-Huâtü'l-Makriziyye (el-Mevâiz ve'l-i'tibâr bi zikri'l-hudadi ve'l-âsâr)*, 1. bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- Merrâkeşî, Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib fi ittisâri ahbâri mülûki'l-Endelüs ve'l-Mağrib*, thk: Beşşâr Avvâd Ma'rûf-Mahmud Beşşâr Avvâd, 1. bs., Tunus: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 2013.

- Mertoğlu, Suat, “Tefsir Tarihinde Dikkatlerden Kaçan Bir Eser.” *Üdfüvî'nin el-İstiğnâ fi ulûmi'l-Kur'an'ı ve eserin mukaddimesi ile Fâtîha Süresi Tefsirinin İlmî Neşri*.
- Mesud, M. Halid, “Endülüs İslam Hukuk Tarihi”, Genel Bir Bakış, *İstem*, Yıl 7, Sayı 14, (2009) Muhammed Sâlim Muhaysin, *el-Hâdî Şerh-i Tayyibeti'n-Neşr fi'l-Kıraâtı'l-Aşr*, Beyrut: 1. bs., Dârü'l-Ceyl, 1997.
- Mollaibrahimoğlu, Süleyman, *Muhammed b. Ali el-Udfüvî Ve Tefsirdeki Metodu*, İstanbul, 1995.
- Müberred, *el-Muktedab*, nşr. M. Abdülhâlik Uzayme, Beyrut, Âlemü'l-kütüb, ts, neşredeninin girişi.
- Mücâhid b. Cebr, *Tefsîru Mücâhid*, nşr. Abdurrahman Tâhir b. Muhammed es-Sûretî, 1. bs., Beyrut, el-Menşûrâtü'l-ilmîyye, 1976.
- Münestîrî, Muhammed b. Muhammed b. Ömer Mahlûf, *Şeceretü'n-nûri'z-zekiyye fi tabakâti'l-Mâlikîyye*, 1. bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmîyye, 2003.
- Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî b. Abdillâh, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, thk. İbrâhîm Şemseddin, 1. bs. (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmîyye, 1997).
- Müslim, İbnü'l-Haccâc Ebû'l-Hasan el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî, *el-Müsnedü's-Sahihu'l-Muhtasar bi-Nakli'l-Adli ani'l-Adl ilâ Rasûlillah*, thk. Muhammed Fuad Abdülbâki (Beyrut: Dâru İhyai't-Turâsi'l-Arabî, t.y.).
- Nehhâs, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. İsmâil, *İ'râbü'l-Kur'an*, thk: Zühayr Gâzi Zâhid, 2. bs., Mısır: Mektebetü'n-Nahda el-Arabiyye, 1985.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî, *es-Sünenü's-Suğrâ li'n-Nesâî*, thk. Abdülfettah Ebû Gudde, 2. bs. (Halep: Mektebetü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1986).
- Okumuş, Mesut, Editör: Mehmet Akif Koç, *Tefsir*, 4. bs., Ankara: Grafiker Yayınları, 2015.
- Öğmüş, Harun, *Kur'an Yorumunda Şiirin Yeri (II./VIII. Asır çerçevesinde)*, (İstanbul: İSAM, 2010).
- Önder, Muharrem, “Şaz Kıraatlar ve İslam Hukuku Açısından değeri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 13(2009).
- Özdemir, Mehmet, *Endülüslü Müslümanları: Siyasî Tarih*, Ankara: TDV Yayınları, 2017.
- *Endülüslü Müslümanları: Kültür ve Medeniyet*, III. bs., Ankara: TDV Yayınları, 2013.
- Öztürk, M. Şevket, “Mekki b. Ebî Tâlib ve el-İbâne 'an Me'âni'l-Kır'ât Adli Eseri”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2011).
- Râgıb el-İsfahânî, Ebû'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal, *el-Müfredât fi garîbi'l-Kur'an*, thk: Safvan Adnan Davudî, 1. bs. (Dimaşk-Beyrut: Dârü'l-Kalem-Dâru's-Şâmiyye, 1992).

- *Mukaddimetü Cami'i't-Tefsîr; Tefsire Giriş*, Çev. Celalettin Divlekci, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2011.
- S. Muhammed İmamüddin, *Endülüslü Siyasî Tarihi*, Çev: Yusuf Yazar, Ankara 1990, Rehber Yayıncılık, eserin Özgün adı: *A political History of Müslim Spain*, çeviriye esas olan baskı: Dördüncü basım: 1984, ABBASI LITHO ART PRESE, Karachi
- Salah Abdülfettah, *Ta'rîfû'd-Darisîn bi Menahici'l-Müfessirîn*, 3. bs., Dimaşk: Dârü'l-Kalem, 2008.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed, *Usûlü's-Serahsî*, Beyrut: Dârü'l-Marife, t.y.
- Serinsu, Ahmet Nedim, *Kur'an'ın Anlaşılmasında Esbâbu'n-nüzûlün Rolü*, İstanbul: 1994.
- Subhî b. İbrâhîm es-Sâlih el-Lübnânî, *Mebâhis fi 'ulûmi'l-Kur'an*, 1. bs., Beyrut: Dârü'l-İlm li'l-Melâyîn, 1959.
- Süyutî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebû Bekr, *Buğyetü'l-vu'ât fi tabakâti'l-luğaviyyîn ve'n-nühât*, thk: Muhammed Ebû'l-Fadl İbrâhîm, 1. bs., nşr: İsa el-Babî el-Halebî, 1964.
- *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'an*, thk: Şuayb Arnaût, 1. bs., Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 2008.
- *Lübabü'n-Nukûl fi Esbâbi'n-Nüzûl*, 1. bs., Beyrut: Âlemü'l-Kütüp, 2002.
- Şahin, Davut, “Taberî Tefsiri Örneğinde Abdullah İbn Mesûd'un Âyet Açıklamaları”, *Kur'an ve Sahâbe*, ed. Hasan Keskin-Abdullah Demir, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları (2016).
- Şevkanî, Muhammed b. Ali, *Fethu'l-Kadir el-Camiu beyne Fenneyi'r-Rivaye ve'd-Diraye min İlmi't-Tefsir*, 4. bs., Beyrut: Dârü'l-Marife, 2007.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb, *el-Mu'cemü'l-evsat*, thk. Târik b. İvazullah Muhammed-Abdülmuhsin b. İbrâhîm el-Hüseynî (Kahire: Dâru'l-Harameyn, t.y.).
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî, *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'an*, thk: Ahmet Muhammed Şâkir, Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 2000.
- Tahsin Görgün, *Türk Üniversitesi ve Dinî İlimler İlahiyatın Akademik Yapılanması, Bölümleri ve Anabilim Dalları Nasıl Olmalıdır? Bugünün İlahiyatı Nasıl Olmalıdır? -Sorunlar ve Çözümleri- Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantısı*, 01-04 Haziran 2014, 2015, s. 149-164.
- Tefsîrü'n-Nesâî, (nşr. Sabrî b. Abdülhâlik eş-Şâfiî – Seyyid b. Abbas el-Celîmî), Beyrut: 1410/1990, neşredenlerin girişi.
- Tirmizî, Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ b. Sevre (Yezîd), *Sünenü't-Tirmizî*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1998).

Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*, (nşr. Ahmed M. Şâkir), Kahire: 1937, neşredenin girişi.

....., *el-İlel*, (es-Sünen içinde, nşr. İbrâhim Atve İvaz), Kahire 1962.

Turgut, Ali, *Tefsir Usulü ve Kaynakları*, İstanbul: İFAV, 1991.

Vâhidî, Ebû'l-Hasen Alî b. Ahmed b. Muhammed en-Nisâbü'rî, *Esbâbu'n-Nüzûl*, 1. bs., nşr. Mustafa Dîb el-Bugâ, Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1988.

Zeccâc, Ebû İshâk İbrâhîm b. es-Serî b. Sehl ez-Zeccâc el-Bağdâdî, *Me'âni'l-Kur'an ve i'râbüh*, nşr. Abdülcelîl Abduh Şelebî, Beyrut: 1988.

Zehebî, Ebû Abdullâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân, *Siyeru a'lâmi'n-nübela*, nşr. Şuayb el-Arnaût, Müessesetü'r-Risâle, 1982.

..... *Ma'rîfetü'l-kurrâ'i'l-kibâr 'ale't-Tabakâti ve'l-Â'sâr*, thk. İstanbul: Tayyar Altıkulaç, 1995.

..... *el-İber fi haberî men gaber*, thk. Ebû Hâcer M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, t.y.

..... *Tezkiretü'l-Huffâz*, thk. Abdurrahman b. Yahyâ el-Muallimî, Dâiretü'l-Meârifî'l-Osmaniyye, 1954.

Zehebî, Muhammed es-Seyyid Hüseyin, *Tefsir ve Hadiste İsrailiyyat*, ter. Enbiya Yıldırım-Asiye Yıldırım, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2003.

Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4. bs., Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2006.

Zerkeşî, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır, *el-Burhân fi 'ulûmi'l-Kur'an*, thk. Muhammed Ebû'l-Fazl İbrâhîm, Kahire: Darü't-Türâs, 2008.

Zeydân, Abdülkerîm Behîc (Bîc) el-Ânî el-Kehlî el-Muhammedî (el-Mehmedî), *el-Vecîz fi usulî'l-fık*, İstanbul: Dersâadet, t.y.

Zuhayli, Vehbe, *el-Vecîz fi Usulî'l-Fık*, Dimaşk: Dâru'l-Fikr, 2014.

Zürkânî, Muhammed Abdülazîm, *Menâhilü'l-'irfân fi 'ulûmi'l-Kur'an*, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.

Zürkânî, Muhammed b. Abdülbâkî, *Şerhu'z-Zürkânî 'alâ Muvattâi'l-İmâm Mâlik*, thk. Tâhâ Abdurraûf Sa'd, 1. bs., Kahire: Mektebe es-Sekâfe ed-Diniyye, 2003.

KUR'AN'I ANLAMA YOLUNDA MEKKÎ B. EBÎ TÂLİB'İN TEFSİR YÖNTEMİ

Kur'an-ı Kerim'i anlama ve yorumlama çabası, İslâm ilim geleneğinin en köklü ve en verimli alanlarından biridir. Bu geleneğin şekillenmesinde büyük pay sahibi olan pek çok müfessir, ilmi mirasıyla sonraki nesilleri derinden etkilemiş; ancak bazıları zamanla hak ettikleri ilgiyi görememiştir. Endülüs'ün seçkin âlimlerinden Mekki b. Ebî Tâlib, bu isimlerin en dikkat çekici örneklerinden biridir.

Tefsir, kıraat ve Kur'an ilimleri sahasında otorite kabul edilen Mekki b. Ebî Tâlib, kaleme aldığı eserlerle yalnızca yaşadığı döneme değil, kendisinden sonra teşekkül eden tefsir geleneğine de yön vermiştir. Buna rağmen onun en önemli eseri olan el-Hidâye ilâ Bulûğî'n-Nihâye, uzun yıllar yazma nüshalar arasında kalmış; bu sebeple ilmi kişiliği ve tefsir yöntemi yeterince tanınmamıştır.

Bu eser, Mekki b. Ebî Tâlib'in hayatını ve ilmi şahsiyetini merkeze alırken, asıl olarak onun Kur'an'ı yorumlama yöntemini bütün boyutlarıyla incelemektedir. Rivayet ile dirayet arasında kurduğu denge, kıraat ilmine yaklaşımı, dil ve fıkıh birikimini tefsire yansıtma biçimi, Kur'an ilimlerine dair değerlendirmeleri ve klasik tefsir geleneği içerisindeki yeri, zengin örnekler ışığında ele alınmaktadır.

Geçmiş anlamanın en güvenilir yolu, onu inşa eden büyük metinleri ve büyük âlimleri yeniden okumaktır. Bu çalışma, yalnızca Mekki b. Ebî Tâlib'i tanıtmayı değil; klasik tefsir düşüncesinin ilmi derinliğini, metodolojik zenginliğini ve Endülüs ilim geleneğinin Kur'an yorumuna kazandırdığı özgün katkıları günümüz okuyucusuyla buluşturmayı amaçlamaktadır.

Klasik tefsir mirasına ilgi duyan herkes için bu kitap, unutulmuş bir ilim hazinesine açılan yeni bir kapıdır.

